

Сторожук А. К.
здобувач вищої освіти,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»
Шандар А. М.
PhD з економіки, старший викладач,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ПРИЧИНИ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Міграційні процеси з давніх-давен були характерні для українського суспільства. У сучасних умовах у силу інституційних змін, соціально-економічних, геополітичних та інших викликів переміщення людей набуло нових рис. Таким чином, введення у 2017 р. безвізового режиму відкрило простори ЄС для України, розширивши можливість для перетину кордонів. Незадовільний рівень життя змушує людей переселятися з метою пошуку роботи. Загострення геополітичної ситуації на сході країни спричинило масові переселення. Як можемо бачити, причини міграції населення є найрізноманітніші, вони продиктовані певними джерелами походження, цей перелік можна й надалі розширювати. Зважаючи на актуальність проблеми саме причини міграції є об'єктом даного дослідження.

Глибокі й усесторонні дослідження міграційних процесів України проводяться вітчизняними вченими, зокрема цією проблематикою займаються Гладун О. М. [1], Лібанова Е. М. [3], Маргасова В. Г., Мельник І. М. [4], Позняк О. В. [3], Смалійчук Г. В. [6] та інші.

Перш ніж говорити про причини міграції населення, варто звернутись до її класифікації аби більш детально зрозуміти, яким чином населення здійснює переміщення. Відтак розрізняють міграцію зовнішню та внутрішню.

Відзначимо, що зовнішня міграція (міжнародний рівень) поділяється на такі види: еміграція (виїзд за кордон країни), рееміграція (повернення емігрантів), імміграція (в'їзд у країну).

Внутрішня міграція — переміщення населення країни в межах її регіонів, між населеними пунктами (міжміська міграція, переміщення із міста в сільську місцевість чи навпаки, переміщення між сільськими поселеннями).

Загалом міграції можуть мати не тільки індивідуальний, а й груповий характер. Прикладом останнього є міграція населення

України на початку 2022 р. пов'язана із воєнними діями на території країни.

Переміщення населення як всередині країни, так і за її межі — продиктоване певними причинами. Бажання покращити якість життя та матеріальне становище найчастіше є головним мотивом, як внутрішньої, так і зовнішньої міграції в Україні. Оскільки доходи від зайнятості є ключовою складовою матеріального добробуту, трудова міграція найбільше притаманна мешканцям країн із низьким рівнем оплати праці. Більшість країн, що межують з Україною або знаходяться на відносно незначній відстані, мають помітно вищий рівень життя. Зауважимо, що спостерігається переміщення населення і з інших країн до України, зумовлене пошуком роботи.

Щодо внутрішніх переміщень в Україні, слід відзначити, що за останні роки, на відміну від міських поселень, у сільській місцевості спостерігається міграційне скорочення [5, с. 148–149], це пов'язано перш за все з тим, що в містах — більша імовірність знайти роботу та вищу оплату праці, у додаток причиною переміщення молоді є мета здобуття освіти.

Екологічні катастрофи теж можуть стати вирішальною причиною для зміни місця проживання. Наприклад, кейс 1986 р. — катастрофа техногенного походження на Чорнобильській АЕС, у результаті чого відбулось примусове відселення населення.

Причини особистого характеру також мають місце у міграційних процесах, зокрема: сімейні обставини, одруження, возз'єднання родинних зав'язків, переїзд, пов'язаний з пошуком кращих умов для життя та підтримання стану здоров'я, особисті вподобання і непереборне бажання змінити місце проживання, тощо.

Пожвавлення міграційних процесів на сході України відбулось на початку 2014 р. Після повномасштабного розгортання військової агресії з боку Російської Федерації на початку 2022 р. з України емігрувало майже 5 млн. осіб. Найбільша частка виїхала до Польщі, також деяка частина населення перемістилась до Румунії, Російської Федерації, Угорщини, Молдови, Словаччини, Білорусі. Згідно оцінок ООН, близько 7,1 млн. — внутрішньо переміщені особами, при чому в сучасних умовах їх кількість постійно зростає. Також ООН фіксує тенденцію повернення населення до України. [2]

Зважаючи на те, що в Україні трапляються різні прояви міграційних процесів, можна підсумувати низку причин через що вони відбуваються. Здійснене дослідження дає змогу констатувати наступні причини міграційних процесів:

- 1) еміграція / імміграція, внутрішня міграція:
 - прагнення підвищити рівень і якість життя;
 - трудова міграція (отримання роботи, кращі умови праці, вища оплата праці, стажування, переведення в інший філіал тощо);
 - здобуття освіти (як правило це заклад вищої освіти);
 - сімейні обставини, одруження, возз'єднання родини;
 - конфлікти різної природи походження (соціальні, етнічні, політичні, воєнні тощо);
 - політична ситуація в країні (неприйнятний існуючий режим, державний переворот, революція тощо);
 - екологічні катаклізми (природного, техногенного походження тощо);
 - індивідуальні бажання і прагнення;
 - особисті обставини та інше.
- 2) рееміграція, внутрішня міграція:
 - припинення трудової діяльності в іншому місці;
 - сімейно-шлюбні відносини, прагнення об'єднати родину;
 - завершення здобуття освіти;
 - конфлікти різних джерел походження;
 - індивідуальні бажання і прагнення;
 - особисті обставини, тощо.

У контексті наявних причин міграції населення України у т. ч. зовнішньої та внутрішньої, вважаємо необхідним здійснення посилення державної міграційної політики України у таких напрямках: сприяння зменшенню міжнародної трудової еміграції; створення оптимальних умов для рееміграції громадян України; захист та підтримка українців за кордоном; здійснення превентивних заходів щодо запобігання нелегальній міграції.

У той же час посилення уваги потребує і соціальна політика країни, зокрема такі її напрями: підвищення рівня та якості життя населення, у т. ч. перегляд та осучаснення державних соціальних стандартів, здійснення реформування сімейної політики, підвищення соціального захисту всього населення, у т. ч. зайнятого.

Державна політика, що стосується регулювання міграційних процесів, перш за все, повинна характеризуватись комплексністю. Адже досвід деяких країн показує, що правильно побудована міграційна політика знижує негативні наслідки міжнародної міграції та максимально збільшує її позитивний вплив на національні економіки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гладун Олександр. Скільки українців. URL : <https://localhistory.org.ua/videos/bez-bromu/demografiia-gladun/>
2. Кількість біженців з України наблизилась до 5 мільйонів. URL : <https://www.slovovidilo.ua/2022/04/18/novyna/suspilstvo/kilkist-bizhencziv-ukrayiny-nablyzylas-5-miljoniv>
3. Лібанова Е. М., Позняк О. В. Зовнішня трудова міграція з України: вплив COVID-19. *Демографія та соціальна економіка*. 2020. №4 (42). С. 25–40.
4. Маргасова В. Г., Мельник І. М. Україна в системі міждержавних міграційних процесів. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. №4. Том 2. С. 315–322.
5. Населення України 2020. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/10/dem_2020.pdf
6. Смалійчук Г. В. Особливості сучасної міграційної політики України в умовах трансформації ринку праці. *Соціально-трудові відносини: теорія та практика*. 2018. №1. С. 383–389.

УДК 530.192:330(045)

Тулуш Л.Д.

завідувач відділу, Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки»

Радченко О.Д.

провідний науковий співробітник,
Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки»

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Аграрна галузь формує продовольчу безпеку України та завдяки значним обсягам експорту продовольства також впливає на глобальну. Введення воєнного стану та руйнівна дія російської військової агресії значно підвищили загрози. Так, Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) [4] припускає, що війна спричинить зростання світових цін на продовольство на понад 20%. Перебої з постачаннями у Чорноморському регіоні вже спричинили зростання Індексу зернових та олійних культур (IGC), що показує зміни експортних цін на зернові/олійні куль-